

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת ויגש

ערבות

יהודה מתחנן לפני נציג פרעה, הלוא הוא יוסף, שיסכים לקחתו לעבד במקום אחיו בנימין, כי הוא הבטיח לאביו ששייב לו את בנימין בריא ושלם:

"כִּי עֲבָדְךָ עָרַב אֶת הַנֶּעַר מֵעַם אָבִי לְאֹמֶר אִם לֹא אָבִיאָנּוּ אֵלֶיךָ וְחִטָּאתִי לְאָבִי כָּל הַיָּמִים"
(בראשית מד, לב).

יהודה התכוון לקיים את ערבותו גם במחיר איבוד חירותו האישית – ולהיות עבד עולם תמורת חירותו של בנימין.

על פי ההלכה "אין אדם מתחייב מדיבורו"¹: חכמינו ידעו שאדם עשוי להיות פזיז לעיתים ולומר דברים בלי שהשקיע בהם מחשבה, ולכן קבעו שאין די בדיבור כדי לקבוע עובדות מוצקות – עד שיעשה קניין. למשל, מי שמבטיח לחברו לצאת עימו לטיול ומשנה את דעתו מסיבות שונות, אין חטא בידו, ומי שנכנס לחנות ואומר למוכר שיבוא לקנות חפץ מסוים למוחרת, יכול להתחרט ולוותר על הקנייה. הדברים נכונים גם לגבי אדם המתחייב להיות ערב לחוב של חברו:

"המלוה את חברו, ואחר שהלוהו אמר לו אחר אני ערב, או שתבע את הלוה בדין ואמר לו אחר הנח ואני ערב, או שהיה חונק את חברו בשוק ליתן לו ואמר לו הנח ואני ערב, אין הערב חייב כלום, ואפילו אמר בפני בית דין אני ערב" (חושן משפט קכט, א).

מדוע הבטחת הערבות אינה מחייבת? משום שיתכן שהצעת הערבות נבעה בשעת מעשה מתחושת רחמים או מרצון כן לעזור – אך למעשה קיבל המתחייב על עצמו התחייבות שאינו מסוגל לקיים. אומנם דברים אלו נכונים בתנאי ששום דבר לא נעשה בעקבות ההתחייבות בעל פה, אולם אם הסכים אדם להלוות לחברו רק בגלל שסמך על דבריו של הערב – אין הערב רשאי לחזור בו מהתחייבותו, והריהי כהתחייבות גמורה. וכך נפסק בשולחן ערוך:

"אמר להם בשעת מתן מעות הלוהו ואני ערב, נשתעבד הערב ואינו צריך קניין" (חושן משפט קכט, ב).

כזו הייתה התחייבותו של יהודה. יעקב אבינו לא רצה שבנימין ירד למצרים עם אחיו – והשתכנע לשולחו עימם רק בעקבות דברי יהודה: "אֲנֹכִי אֶעְרְבָנּוּ מִיָּדִי תִּבְקָשׁנּוּ אִם לֹא הִבִּיאֲתִיו אֵלֶיךָ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחִטָּאתִי לְךָ כָּל הַיָּמִים" (בראשית מג, ט).

התחייבותו של יהודה לא נשארה אפוא בגדר דיבור בעל פה אלא יצרה מציאות בשטח – והביאה את יעקב לפעול אחרת מכפי שתכנן. לאור זאת לא נותרה ליהודה כל ברירה אלא לקיים את התחייבותו ולהציל את אחיו אף במחיר חייו האישיים, "כִּי עֲבָדְךָ עָרַב אֶת הַנֶּעַר".

מכאן שאדם המבטיח הבטחה, והבטחתו גורמת למעשה כלשהו, חייב לקיים את דבריו בכל מחיר.

יהודה לימד אותנו מהי ערבות אמיתית.

שאל דוד בוצ'קו

¹ ירושלמי כתובות פרק ג הלכה א.